

3-6 YAŞ DÖNEMİNDEKİ RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ İÇ VE DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Fatma Zuhal EROL¹, Gülistan Balcı ELHAKAN², Vildan BURULDAY³

Geliş: 26.05.2021 / Kabul: 27.07.2021

Öz

Çalışma, 3-6 yaş dönemindeki çocuklar için hazırlanmış resimli kitapların iç ve dış yapı özelliklerini incelenmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma betimleyici tarama modeli esas alınarak tasarlanmıştır. Araştırmanın kuramsal kısmı için literatür analizi yapılmış ve elde edilen bilgiler derlenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2000-2020 yıllarını kapsayan 3-6 yaş dönemindeki çocuklara yönelik oluşturulan ve rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 150 kitap oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan 150 kitaba Gönen ve arkadaşları (2016) tarafından oluşturulan “kitap inceleme formu” uygulanmıştır. Veriler SPSS 20.00 paket programı kullanılarak yüzde frekans değerleri alınmıştır. Araştırma sonucunda kitapların büyük çoğunluğunun yabancı yazarlar ve ressamlar tarafından oluşturulduğu, basım yeri olarak daha çok İstanbul’un tercih edildiği, İş Bankası Kültür, Yapı kredi Morpa ve 1001 Çiçek yayınevleri tarafından basılan kitapların piyasada daha fazla olduğu, kitapların büyük birçoğunun 1-5. Baskı olduğu, 2017-2020 yıllarından sonra arz talep doğrultusunda daha fazla kitabın basıldığı ve kitapların büyük birçoğunda yaş grubunun bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen kitaplarda ki resimlerin detaylı bir şekilde resmedildiği, resim metin uyumunun görüldüğü ve karakter sayısı açısından da istenilen nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Resimli çocuk kitabı, 3-6 yaş, dış yapı özellikleri, içyapı özellikleri, çocuk edebiyatı.

INVESTIGATION OF THE INTERIOR AND EXTERIOR STRUCTURE CHARACTERISTICS OF THE PICTURED CHILDREN'S BOOKS AT THE AGE OF 3-6

¹ Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi, Solhan Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişimi Programı, fzerol@bingol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6939-2394.

² Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi, Solhan Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişimi Programı, gbelhakan@bingol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3701-2617.

³ Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi, Solhan Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişimi Programı, vburulday@bingol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3867-6749.

Abstract

The research was conducted to examine the internal and external features of Picture children's books for children aged 3-6. The research was designed based on the descriptive content analysis model. For the theoretical part of the study, literature analyses were made and the obtained information was compiled. The sample of the study consists of 150 books created for children aged 3-6 years between 2000-2020 and selected by random sampling method. The "book review form" created by Gönen et al. (2016) was applied to 150 books included in the study. Percent age frequency values were obtained from the data using the SPSS 20.00 package program. As a result of the research, the majority of the books were created by foreign authors and publishers, İstanbul was preferred as the place of publication, the books published by İşBank Culture, Yapı Kredi, Morpa and 1001 Çiçek publishing houses were more in the market, most of the books were 1-5. It has been determined that there is printing, more books have been published in line with the supply and demand after 2017-2020 and most of the books do not have an age group.

Keywords: Illustrated children's book, 3-6 years old, external structure features, internal structure features, children's literature.

Giriş

Erken çocukluk dönemi; çocuğun doğduğu andan itibaren gelişimi, eğitimi, kazandığı davranışlar ve gerçekleştirdiği eylemler açısından hayati öneme sahiptir. Çocuğun bu dönemde kazandığı bu beceriler, davranışlar ve alışkanlıklar yaşam boyu devam edecek öğrenmeler için bir temel oluşturmaktadır (Baker, Mackler, Sonnenschein, & Serpell, 2001; Çakmak & Yılmaz, 2009). Erken çocukluk döneminde çocuğa kazandırılacak önemli alışkanlıklardan başında okuma alışkanlığı gelmektedir. İlgili literatür tarandığında çocukların erken yaşlarda kitapla tanıştırılmasının okuma alışkanlığı kazanmalarında ve kitaplara karşı olumlu tutumlar geliştirmelerinde oldukça önemli olduğu görülmektedir (Shapiro, Anderson, & Anderson, 2002; Powell, Diamond, Burchinal & Koehler, 2010; Sim & Berthelsen, 2014). Çocukların kitaplarla tanışma sürecinde karşılaştıkları ilk kitapların resimli çocuk kitapları olduğu bilinmektedir. Bu kitaplar 0-6 yaş grubundaki çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak ve çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemek amacıyla hazırlanan ve zengin görsel içerikleriyle çocukların ilgisini çekebilen kitaplardır (Uzuner Yurt, 2011). Hazırlanan çocuk kitapları etkili bir dil ve doğru bir yaklaşım tarzı ile yazıldığında çocuklarda okuma sevgisinin oluşmasını desteklerken, kötü bir dil ve hatalı bir kurgusal içeriğe sahip olan kitaplar çocukların okuma alışkanlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocuk kitaplarının hayati ve insanı tanıtan nitelikte, büyük bir özenle hazırlanmış olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Çocuk kitapları, çocukların günlük hayatta cevap aradığı sorulara gerçekçi yanıtlar verebilmeli ve çocuğu hayata hazırlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Bu sebeple çocuk kitabı yazarının kullandığı dil otoriter olmamalı, çocuğa kazandırmayı amaçladığı mesajların olayların örüntüsü içinde belli bir sıra ile vermeye dikkat etmesi gerekmektedir (Lüle, 2007).

Her ne kadar resimli çocuk kitapları ilgi çekici bir özelliğe sahip olsa da kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken bazı kilit noktalar bulunmaktadır. Bu kilit noktalardan biri ebeveynlerin çocuklarının gelişimlerini düzenli olarak takip etmesi ve onların gelişimlerine uygun kitaplarla tanışmalarını sağlamaktır (Turgut Bayram, 2009). Ayrıca bu kitapların çocukları eğlendirerek öğretmesinin yanı sıra onların hayal güçlerini zenginleştirmesi ve farklı bakış açıları sunması, çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemesi, etik ve ahlaki değerleri kazandırması, ayrıca çocukların okuma ve yazma dilini doğru bir şekilde öğrenip kullanmalarını sağlayacak özelliklere sahip olması gerekmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2003). Bunun yanında nesnelerin tanınması, sınıflandırılması, sıralanması, gruplandırılması, kavram bilgisinin artırılması ve olaylar hakkında akıl yürütme becerisinin geliştirilmesi gibi becerileri de kazandırmaktadır (Demircan, 2006). Ayrıca resimli kitaplar sayesinde çocuklar günlük yaşamlarında karşılaşacakları birçok kavramı öğrenerek insanlarla daha etkili iletişim kurmakta ve akademik başarılarında da artış yaşamaktadır (Boehm, 2001).

Kitapların çocuklara sağladığı bütün bu olumlu özellikler kitaplara olan ilgiyi arttırmakta ve ebeveynlerin kitaplara ulaşma çabaları da bu noktada yoğunluk kazanmaktadır. Bu sebeple her yıl binlerce çocuk kitabı piyasaya çıkmaktadır. Bu kitaplar arasında nitelikli ve amacına uygun olanı seçmek oldukça zor hale gelmektedir. Dolayısıyla hem ebeveynlerin hem de eğitimcilerin kitap seçiminde dikkat etmesi gereken bir takım kriterler mevcuttur. İlgili araştırmalar incelendiğinde bu kriterlerin çoğunlukla kitaba ait iç ve dış yapı kriterleri olduğu görülmektedir (Demircan, 2006). Çocuk kitaplarının içyapı ve dış yapı kriterlerine istinaden yapılmış çalışmalara bakıldığında, Türkiye’de yayımlanan çocuk kitaplarının birçoğunun içyapı ve dış yapı kriterleri açısından niteliksel problemler taşıdığı görülmektedir. Erdoğan (1999)’ın “Türkiye’de yayınlanan çocuk kitapları üzerine nicelik ve nitelik olarak yetersizliklerin olduğunu” ortaya koyduğu araştırması, buna dayanak oluşturmaktadır. Literatürdeki benzer araştırmalara bakıldığında aynı olumsuz sonuçlar gözlenmektedir. Bu sebeple kitapların amacına uygun kriterler kullanılarak uzmanlar tarafından detaylı değerlendirilmesi erken çocukluk dönemi ile ilgili herkese katkı sağlaması muhtemeldir (Demircan, 2006).

Alan yazın incelendiğinde çocuk kitaplarında bulunması gereken içyapı özelliklerinin tema, konu, kahramanlar, dil ve anlatım unsurlarından oluştuğu görülmektedir;

Ana Fikir: Okul öncesi kitaplarında ana fikir oluşturulurken anlaşılır, sade, net duraksamaya ve farklı yorumlamaya yol açmayacak şekilde planlamasına dikkat edilmelidir (Oğuzkan,2013). Okul öncesi kitaplarında çocuğu olumsuz davranışlara yönlendirebilecek düşmanlık, öç alma, kurnazlık, çıkarıcılık, hırsızlık, saldırganlık gibi temaların işlenmesi uygun değildir. Bu temalar yerine; sevgi, dostluk, yardımlaşma, hoşgörü vb. olumlu davranış edinmesine yardımcı olabilecek temalar seçilmez.

Konu: Çocuk kitaplarında yer alan konular, eğlendirici, öğretici, dinlendirici nitelikte olmalı ve hızla gelişen hareket unsuru içermelidir. Konular evrensel insani ve ahlaki değerlere, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak seçilmelidir. Kavramlar, renkler, şekiller, aile, sayılar, meslekler, hayvanlar, oyunlar, bilişim ve teknoloji alanındaki her türlü araç-gereç çocuk kitaplarına konu olabilir (Karatay, 2011).

Kahramanlar: Çocuklar için hazırlanan yayınlarda kahraman sayısının bir ile üç arasında olması istenilen niteliktir. Kahramanlar çocukların yaşam becerilerinden yola çıkılarak oluşturulmalıdır. Ayrıca çocuğun kendiyile özdeşim kurabileceği karakterler tercih edilmelidir (Sever, 1995). Yazarın betimlediği karakterlerin gerçek hayatla ilişkili olması çocuğa gerçeği yansıtacak ve böylelikle çocuk kitaptaki karakterle özdeşim kurup bütünleşecektir (Karatay, 2011). Çocuklar okudukları eserlerdeki karakterleri kendilerine bir rol model olarak seçtikleri için, kitaplarda yer alan karakterlerin karşılaştıkları sorunları çözme biçimleri de önem arz etmektedir.

Dil ve anlatım: Çocuk kitaplarının dili sade, açık, anlatımı sürükleyici ve inandırıcı olmalıdır. Cümleler 6 kelimeyi aşmayacak şekilde oluşturulmalı, tek özne ve yüklemden oluşan cümlelere öncelik verilmelidir. Gereksiz sıfat kullanımından kaçınılmalıdır. Kitap, yabancı sözcüklerden mümkün olduğunca arındırılmalıdır. Ancak kitaplarda yer alan ve çocuğun bilmediği kelimeler varsa, bu kelimelerin anlamları cümlenin ya da metnin bütününden tahmin edilebilecek türden olmasına dikkat edilmeli ve bu sayede çocukların kelime dağarcığının zenginleşmesi sağlanmalıdır (Yılmaz, 2016). Argo ve mecaz söyleyişlere yer verilmemeli, canlı ve hareketli bir anlatım biçimi seçilmelidir. Ayrıca nitelikli kitaplarda ikilemelere yer verilmesi, anlamın zenginleşmesini sağlar ve yer aldığı

metne bir ritim katar. Böylece ikilemeler, çocukların dikkatini metne odaklamasını sağlamak ve metnin anlamlandırılmasına yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2016). Yazım ve noktalama işaretlerinin kullanımına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Dış yapı özellikleriyle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ise; kitaba ait dış yapı özelliklerinin kağıdın boyutu, cinsi, kullanılan harfler, yazım ve noktalama işaretleri, sayfa düzeni (mizanpaj), resimler, kapak ve ciltleme ile künye bilgileri unsurlarından oluştuğu görülmektedir.

Büyüklik (boyutlar): Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan kitaplarda farklı boyut ve biçimlerde kitaplar kullanılabilir. 16x23 cm boyutları ideal olarak kabul görmekte iki kucak genişliği olarak tanımlanabilmektedir (Turla, 2015). Ayrıca kitapların çocuğun kendi başına kaldırıp, sayfalarını çevirebileceği niteliğe sahip olması gerekmektedir.

Kâğıt cinsi: Kalitesiz kâğıdın kullanılması arka sayfadaki yazıların görünmesine ve mürekkebin dağılmasına, kitap sayfalarının çabuk yırtılmasına sebep olabilir. Bu yüzden kullanılan kâğıdın birinci hamur kalitesinde olması esastır. Kâğıdın kaliteli olması resim ve fotoğrafların doğru algılanabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sayfa düzeni(mizanpaj): Sayfa kenarlarında geniş alt-üst, sağ-sol boşluklar bırakılmalıdır. Sayfa sayısı çocuğun yaş ve gelişim düzeyi dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Sayfa düzenlenmesinde metin ve ona ait resim aynı sayfada yer almalıdır. Satırlar arası boşluklar çok fazla yer kaplamamalıdır.

Harfler: Metinde kullanılan harfler birinci, ikinci, üçüncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan küçük seçilmemelidir. Dört ve beşinci sınıf öğrencileri için 10 puntoluk harfler tercih edilebilir (Oğuzkan, 2013). Okul öncesi dönem çocukları için tasarlanan kitaplarda 24 ila 36 puntoluk harfler tercih edilmelidir. Ayrıca tercih edilen harflerin çocuğun gözünü yormayacak karakterde ve büyüklükte olmasına ve tırnaklı karakterlerin kullanımından kaçınılmasına, harf ve satır aralıklarının birbirine yakın olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2016).

Yazım ve noktalama işaretleri: Metin dil bilgisi kurallarına uygun yazılmalıdır. Noktalama işaretleri de kurallarına uygun olarak yer almalıdır.

Resimler: Çocuk kitaplarında resimlerin üç ana görevi vardır ve bunlar; metni açıklama, tamamlama ve süslemedir (Yılmaz, 2016). Metni açıklayıcı resimler anlatımı somutlaştırırken, metni tamamlayıcı resimler yazıyla anlatılması zor olan konuların çizim ile anlatılmasını sağlar ve süsleme amaçlı resimler ise kitabın daha çekici hale gelmesini sağlamaktadır (Yılmaz, 2016). Bu yüzden çocuk kitaplarında

sade, anlaşılır konuya uygun resimler seçilmelidir. Resimlerde eğlendirme, güldürü, sevimli, hayal gücünü destekleyen ve merak uyandıran çizimler kullanılmalıdır. Ancak hazırlanan resimler gerçeğiyle tam olarak örtüşmemeli, daha esnek hazırlanmalıdır (Karatay, 2011). Resim ve metin bir bütün algısı oluşturabilmeli ve konumlama amacına uygun olarak yapılmalıdır (Oğuzkan, 2013). Henüz okuma yazma bilmeyen çocuğun anlama eylemini tam olarak gerçekleştirebilmesi için gördüğü resim ile dinlediğini zihninde eşleştirebilmelidir.

Kapak ve ciltleme: Kitabın kapağı da içeriği kadar önem teşkil etmektedir. Çocuk, beğenmediği, sevmediği bir kapaktan dolayı kitaba karşı olumsuz duygular besleyebilirken; bir kitabın kapağı ilgisini çektiğinde kitaba karşı olumlu bir tutum geliştirebilir (Yılmaz, 2016). Okul öncesi çocukları için bez ve dikiş tekniği kullanılarak kitabın dayanıklılık süresi arttırılmalıdır. Ucuz olmasından dolayı tel zımba ya da yapıştırma tekniğinin tercih edilmesi, uzun uğraşlar sonucu hazırlanmış kitapların çok uzun ömürlü olmayarak dağılmasına sebep olabilir (Güleç ve Geçgel, 2006). İç kapak resimli olmalı, yazar, çizer yayınevine ilişkin bilgiler yer almalıdır. Ayrıca kapakta ilgili yaş gurubuna ait bilgilerin olması sağlıklı yönlendirme açısından önemlidir. Kitabın orijinal olduğunu gösteren denetim pulu, kitap bir seri içinde yer alıyorsa serinin ya da yayınevinin diğer kitaplarına ait kitap fotoğrafları, kitabın fiyatı gibi bilgiler kitabın arka kapağında mutlaka bulunmalıdır.

Künye bilgileri: Kitapta, yayınevi, yayınevinin diğer kitapları, basım yılı, basım şehri hakkında bilgiler yer almalı; resimleyenin özgeçmişi, yazarın özgeçmişi ile ilgili bilgi verilmesi çocukların kitap yazar ve çizerlerini tanıması noktasında yardımcı olabilir.

Tablolar

Araştırmanın çalışma grubunu, , Kök, Tübitak, İş Bankası Kültür Yayınları, Pearson, Mavi çocuk, Morpa, Nora, 1001 Çiçek, Mikado, RedHouse Kids, Kırmızı Kedi, Yapı kredi ve bazı diğer yayınevlerinden temin edilen, 2000-2020 yılları arasında yayımlanmış toplam 150 adet resimli kitap oluşturmaktadır. Rastgele seçilmiş olan 150 kitaba Gönen ve arkadaşları (2016), tarafından oluşturulmuş “Kitap İnceleme Formu” uygulanmıştır. İlgili form kullanılarak kitaplar yayınevi, yazar, yayın yılı, yayın yeri, içerik, ressam, resimleme, baskı sayısı, yaş grubu ve karakter değişkenleri açısından analiz edilmiştir. İncelenmiş kitapların künye bilgileri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. İncelenen resimli okul öncesi kitapların künye bilgileri

*Fatma Zuhul Erol, Gülistan Balcı Elhakan, Vildan Burulday - 3-6 Yaş Dönemindeki
Resimli Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi*

		N	%
Yazar	Türk Kökenli Yazar	50	33%
	Yabancı Kökenli Yazar	100	67%
Ressam	Yerli Ressam	49	33%
	Yabancı Ressam	101	67%
Basıldığı Şehir	İstanbul	108	73%
	Ankara	38	25%
	İzmir	2	1%
	Diğer	2	1%
Basıldığı Yayın Evi	Morpa	16	11%
	İş Bankası Kültür	31	21%
	Maviçocuk	2	1%
	Pearson	5	3%
	Tubitak	8	5%
	1001 Çiçek	14	9%
	Mikado	3	2%
	RedHouse Kids	2	1%
	Kök	2	1%
	Kırmızı Kedi	7	5%
	Yapı kredi	12	8%
	Diğer	49	32%
Basıldığı Yıl	2020	31	21%
	2019	36	24%
	2018	23	15%
	2017	14	9%
	2016	5	3%
	2015	5	3%
	2014	3	2%
	2013	0	0%
	2012	3	2%
	2011	10	7%
	2010	1	1%
	2009 ve öncesi	19	13%
Baskı Sayısı	1-5. Baskı	87	58%
	6-11. Baskı	29	19%
	12-16. Baskı	11	7%
	17-25. Baskı	4	3%
	26-35. Baskı	1	1%
	Baskı Yok	18	12%
Yaş Grubu	3+	12	8%
	4+	7	5%
	5+	1	1%
	6+	1	1%
	Yaş yok	129	86%

Tablo 1'deki sonuçlar incelendiğinde kitapların %33'ünün yerli, %67'sinin ise yabancı yazarlara ait olduğu görülmektedir. Bununla beraber kitapların %33'ü yerli, %67'si ise yabancı ressam tarafından resmedilmiştir. İncelenen kitapların %73'ünün İstanbul, %25'inin Ankara, %1'inin İzmir ve %1'inin ise farklı şehirlerde yayınlandığı, %11'inin Morpa, %21'inin İş Bankası Kültür, %1'inin Mavi çocuk, %4'ünün Pearson, %5'inin Tubitak, %9'unun 1001 Çiçek, %2'sinin Mikado, %1'inin Red House Kids, %1'inin Kök, %5'inin Kırmızı Kedi, %8'inin Yapı Kredi ve %32'sinin ise diğer yayınevlerine ait olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil edilen kitapların %21'i 2020, %24'ü 2019, %15'i 2018, %9'u 2017, %3'ü 2016, %3'ü 2015, %2'si 2014, %2'si 2012, %7'si 2011, %1'i 2010 ve %13'ü ise 2009 ve öncesinde basıldığı tespit edilmiştir. Bu kitapların %58'i 1-5. Baskı, %19'u 6-11. baskı, %7'si 12-16. baskı, %3'ü 17-25. baskı, %1'i 26-35. Baskı olmasına rağmen, %12'lik kısmında baskı sayısına ait bilgi bulunmamaktadır. Kitaplardaki yaş grupları dikkate alındığında %8'inin 3 yaş ve üzeri, %5'inin 4 yaş ve üzeri, %1'inin 5 yaş ve üzeri, %1'inin 6 yaş ve üzeri olduğu; ancak kitapların %86'lık kısmında ise yaş grubuna yer verilmediği tespit edilmiştir.

Resimli Çocuk Kitaplarının Dilbilgisi ve Sayfa Düzeni Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan kitapların dil bilgisi ve sayfa düzeni yönünden yüzdelik değerleri Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2. Resimli çocuk kitaplarının sayfa düzeni ve dilbilgisi yönünden dağılımı

		N	%
Cümle Yapısı	Cümleler kuralı yapıda	131	87%
	Cümleler devrik yapıda	19	13%
Yazım Kuralları	İmla kurallarına özen gösterilmiş	148	99%
	İmla kurallarına özen gösterilmemiş	2	1%
Paragraf	Sol marj aynı	107	71%
	Sol marj farklı	43	29%
Sayfa Sayısı	15- 24	83	55%
	25-34	57	38%
	35+	10	7%
Harf Özelliği	Kitabın harf özelliği- Sade	113	75%
	Kitabın harf özelliği- dekoratif	37	25%
Kitap Ciltleme	Tel dikiş tekniği	81	54%
	Presleme Tekniği	69	46%

Tablo 2'deki sonuçlar incelendiğinde kitaplardaki cümlelerin %87'sinin kuralı, %13'ünün devrik cümlelerden oluştuğu görülmektedir. Cümlelerin %99'unda noktalama işaretlerine dikkat edilmiş olsa da, %1'lik kısmında noktalama

işaretlerine dikkat edilmediği görülmektedir. Metinlerin %71'in de sol marj aynı yerden başlarken, %29'luk kısmında sol marj aynı yerden başlamamaktadır. Kitaplar sayfa sayıları açısından incelendiğinde %55'inin 15-24, %38'inin 25-34, %7'sinin ise 35 ve daha fazla sayfadan oluştuğu görülmektedir. Harf özellikleri açısından incelendiğinde ise %75'inin sade,%25'inin ise dekoratif olduğu tespit edilmiştir. Kitap ciltleme tekniği kullanımı açısından bakıldığında da %54'ünün tel dikiş tekniği, %46'sının presleme tekniği kullanılarak basıldığı görülmüştür.

Resimli Çocuk Kitaplarının Resimleme Özellikleri

İncelenmiş olan çocuk kitaplarının resim özellikleri yönünden yüzdelerik değerleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo- 3. İncelenmiş olan çocuk kitaplarının resim yönünden dağılımı

		N	%
Renk Yönünden	Siyah- Beyaz	2	1%
	Renkli	146	98%
	Fotoğraf	2	1%
Çerçeve Yönünden	Resim çerçeve içinde	16	11%
	Resim metin ile iç içe	134	89%
Resim Detayı Yönünden	Yalın	72	48%
	Detaylı	78	52%

Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde resimlerin %98'inin renkli, %1'inin siyah-beyaz, %1'inin fotoğraf olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen kitapların %11'inde resimlerin çerçeve içinde olduğu ve %89'unda ise resimlerin metin ile iç içe olduğu görülmüştür. Ayrıca sayfalardaki resimlerin %52'sinin detaylı, %48'inin ise yalın bir şekilde resmedildiği gözlemlenmiştir.

Resimli Çocuk Kitaplarının Tür ve İçerik Özellikleri

Resimli çocuk kitapları tür ve bazı içerik özellikleri yönünden incelenmiş ve bulgular Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo- 4. Resimli kitapların tür ve bazı içerik özellikleri yönünden dağılımı

		N	%
Türü	Öykü	82	55%
	Masal	25	16%
	Masalımsı Hikaye	43	29%
Öykü çeşidi	Doğa öyküsü	13	9%
	Nesne öyküsü	9	6%
	Hayvan Öyküsü	80	53%
	İnsan Öyküsü	44	29%

Fatma Zuhale Erol, Gülistan Balcı Elhakan, Vildan Burulday - 3-6 Yaş Dönemindeki Resimli Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi

	Diğer	4	3%
Konusu	Hayal ürünü	43	29%
	Gerçek hayattan	107	71%
Resim	Resim, metni destekler	144	96%
	Resim, metni desteklemez	6	4%

Tablo 4'deki bulgular incelendiğinde kitapların %55'inin öykü, %16'sının masal ve %29'unun masalımsı hikâyeden oluştuğu görülmektedir. Kitaplardaki öykülerin %53'ünün hayvan, %29'unun insan, %9'unun doğa, %6'sının nesne öyküsü olduğu ve %3'lük kısmının ise diğer içeriklerden oluştuğu görülmektedir. İncelenen kitapların %71'i gerçek hayattan alıntı ve %29'u ise hayal ürünü olan kitaplardır. Araştırma kapsamındaki kitapların %96'sında resim ve metin arasında bir kompozisyon olmasına rağmen, %4'ünde resim-metin kompozisyonunun olmadığı görülmektedir.

Resimli Çocuk Kitaplarının Karakter Özellikleri

Resimli çocuk kitaplarının karakter özellikleri yönünden yüzdeler dağılımları Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo- 5. Resimli Kitapların Karakter Özellikleri Yönünden Dağılımı

		N	%
KARAKTERLERİN TÜRÜ	İnsan	41	27%
	Bitki	6	4%
	Hayvan	79	53%
	Nesne	15	10%
	Fantastik	9	6%
KARAKTERİN YÖNLENDİRİLMESİ	Olumlu yönlendirme	105	70%
	Olumsuz yönlendirme	9	6%
	Nötr yönlendirme	36	24%
ANA KARAKTERİN ÖZELLİKLERİ	Problem yaratan	19	13%
	Problem çözen	77	51%
	Problem yok	54	36%
KARAKTERLER	Hayalürünü karakterler	29	19%
	Günlük hayattan karakterler	121	81%
KARAKTER SAYISI	1-3 Karakter	71	47%
	4-6 karakter	57	38%
	7-9 karakter	22	15%

Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde resimli çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin %27'sinin insanlardan, %4'ünün bitkilerden, %6'sının fantastik öğelerden, %79'unun hayvanlardan ve %10'unun nesnelere oluştuğu görülmektedir. Bu kitapların %70'inde çocuğa olumlu yönlendirme, %6'sında olumsuz yönlendirme ve %24'lük kısmında ise çocuğa olumlu ya da olumsuz

herhangi bir yönlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Kitaplarda yer alan karakterlerin %51'inin problem çözen karakterlerden ve %13'ünün ise problem yaratan karakterlerden oluştuğu görülse de, %36'lık bir kısmında olası bir problemin varlığı söz konusu olmadığından dolayı karakterlerin problem çözmesi yada problem yaratması söz konusu olmamıştır. Bununla birlikte karakterlerin %19'u hayal ürünü karakterlerden seçilirken, %81'i günlük hayattaki karakterlerden seçilmiştir. Araştırma kapsamındaki kitaplar karakter sayısı açısından incelendiğinde ise %47'sinin 1-3 karakterden, %38'inin 4-6 karakterden ve %15'inin ise 7-9 karakterden oluştuğu tespit edilmiştir.

Sonuç

Erken çocukluk dönemi gelişimsel açıdan öğrenmenin en yoğun olduğu ve gelişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için önemli olan en kritik dönemlerden biridir. Bu dönemde yapılan her eylem çocukların ilerleyen süreçlerdeki gelişimleri üzerinde de doğrudan bir etkiye sahiptir (Çakmak ve Yılmaz, 2009). Özellikle çocukların algılarının çok açık olduğu bu dönemde onları kitaplarla tanıştırmak, gelecekte kitaplara karşı olumlu tutumlar kazanmalarını sağlamaktadır. Ayrıca bu kritik dönemde ebeveynler tarafından çocukların ilgisini çekebilecek resimli kitapların okunması süreci eğlenceli bir hale getirdiği için çocukların sürdürmek istedikleri rutin bir etkinliğe dönüşmektedir. Bu bilgilerden yola çıkılarak araştırmanın sonuçlarına bakıldığında incelenen 150 resimli kitabın 104 tanesinin 2017-2020 yılları arasında basıldığı görülmektedir. Bu sonuç; ebeveynlerin ve çocukların kitaplara gösterdikleri ilginin arttığını ve bu ilginin piyasalara da yansıdığını göstermektedir (Gönen ve diğerleri, 2014). İncelenen toplam 150 resimli çocuk kitabının iç ve dışyapı özellikleri incelendiğinde bazı kitapların istenilen kriterlerde olduğu gözlemlenirken bazılarında istenmeyen özellikler bulunmaktadır. Genel olarak elde edilen sonucun olumlu olarak nitelendirilmesinin sebepleri seçilen kitapların kitapçılardan, kütüphanelerden, resmi ve özel anaokullarından, uygulama anaokullarından yansız atama yöntemi kullanılarak belirlenmiş olmasıdır. İncelenen kitapların büyük bir çoğunluğu okul önce kurumlarındaki kitap merkezinden ve çocuk kütüphanelerinden çoğunluğunun tercih ettiği kırtasiyede yer alan kitaplarda temin edilip incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları Gönen ve ark. 2013 yılında yaptığı araştırmanın sonucu destekler niteliktedir. Gönen ve Şahin (2003) tarafından incelenen çalışmada, 6 yaşındaki erkek çocukların %60,5'inin, kız çocukların ise %63,6'sının kitap resimlerini incelerken kendilerini mutlu hissettiklerini ifade etmişlerdir (Turla, 2015). Bu araştırmanın sonucu kitaplardaki resimlemenin önemini destekler niteliktedir.

Yaptığımız araştırmada incelenen kitapların %98'inin renkli resimlerden oluşması dış yapı özelliğine uygunluğu ortaya çıkarmıştır. Kitapların dilbilgisi ve sayfa düzeni özellikleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde 3-6 yaş grubunun gelişimsel özelliklerine uygun ve çocukların dikkatini çekebilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Ancak, incelenen kitaplar araştırmanın sayılısını destekleyecek şekilde olsa da, hem dış yapı hem de içyapı ölçütleri açısından kitaplarda bazı eksiklerinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle kâğıdın mat olması, etkin çerçeve kullanımı, kâğıt ağırlığının 90 gramın altına düşmesi gibi gözlemlenen eksiklerdir. Nitekim alan yazın incelendiğinde kitapların çoğunda dilin sade, akıcı, anlaşılabilir nitelikte olduğu ve dil hatalarından uzak bir anlatım tarzının seçildiği görülmektedir(Gönen ve diğerleri, 2012 & Bilgin, 2011). Ancak inceleme kapsamına alınan 150 kitaptan 19 tanesinde devrik cümleler kullanıldığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşılmış ve bu durumun çeviri kitaplarında yaşanan bir aktarım probleminden kaynaklandığı düşünülmüştür. Ayrıca Veziroğlu ve Gönen (2012) bu durumun çocukların dil gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğunu söylemişlerdir. Özellikle 3-6 yaş dönemindeki çocukların devrik cümlelerle oluşturulmuş şiirsel anlatım tarzından hoşlandıkları ve bu tür kitaplara daha fazla ilgi gösterdikleri bilinmektedir. Ancak çeviri kitaplarında bu cümlelerin tam anlamıyla çevrilememesinden dolayı şiirsel anlatımdan uzak ve çocukların dil gelişimi üzerinde olumsuz etkiler doğurabilecek sonuçlar ortaya çıkmıştır (Jalongo 2004 akt. Gönen, 2014). Ayrıca resim metin ilişkisi açısından baktığımızda da %96'sının metni destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Bu dönemdeki çocuklar henüz soyut düşünme becerisini kazanamadıkları için okunanları tam olarak anlamlandıramazlar. Ancak resim-metin ilişkisinin yüksek olduğu kitaplarda çocuklar resimlerle desteklendiği için okunanları zihninde somutlaştırmakta ve bu durumdan daha fazla keyif almaktadırlar. Araştırma kapsamında incelenen çocuk kitaplarındaki karakterler özellikleri açısından incelendiğinde %81'inin günlük hayattaki karakterlerden, % 29'unun da hayal ürünü karakterlerden esinlenerek yazıldığını görmekteyiz. Ancak Bayraktar (2019) çalışmasında annelerin, çocukların hayal gücünü destekleyen kitapları daha fazla tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan 30 kitabın çocukların beğenisini tespit etmek amacıyla yapılan çalışma sonucunda çocukların beğendikleri resimlerin tanıdık ve yakın çevrelerinde olan resimler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonuçlarından biri de çocukların tanımadıkları resimlerden ve karışık resimlerden kaçındıkları yapılan bireysel görüşmelerle tespit edilmiştir (Akt. Turla, 2015). Yaptığımız kitap

incelemelerin büyük bir çoğunluğunda çocuğun yakın çevresi ve öğelerin olması dış yapı ölçütüne uygunluğu destekler niteliktedir.

İncelenen kitaplarda sözlük olmayışı, yazar ile ilgili açıklayıcı bilgilerdeki eksiklikler ve özellikle yaş grubunun %86 oranında olmayışı kitabın hedef kitlesine ulaşmada problemler oluşturmakta ve ebeveynlerin doğru kitabı seçme noktasındaki belirsizliği arttırabilmektedir. Nitekim çocuk kitaplarında yazarların tanıtılması, sözlük olması, yazarların tanıtılması, iç kapakta kitabın yaş grubunun verilmesi önem arz etmektedir. Fakat incelenen kitaplarda yazarların eserleri ve yaşamları hakkında bilgiye rastlanılmamıştır (Gönen ve ark.,2013).

Çocukların yaş grubu özellikleri ve ilgi alanlarına yönelik farklı konuların kitaplarda ele alınması çocuğun bilgi dağarcığının artmasına ve kavram becerilerini geliştirmesini sağlayacaktır. İncelediğimiz kitaplarda boşanma, ölüm, çocuk hakları, özel gereksinimlilik ve ihmal ve istismar konularını ele alan kitap sayısı diğerlerine oranla oldukça az sayıdadır. Özel konuların bu kadar önemli ve gündemde olduğu bu yüzyılda yazarlar tarafından gerekli önemin verilmemesi bir eksiklik olmaktadır.

Sonuç olarak; çocukların çok yönlü gelişmelerini destekleyen en önemli eğitsel araçlardan biri, edebiyat eserleridir (Turla, 2015) . Çocuk dostu kavramını gerçekleştirebilmek içinde öncelikle onlara yaş ve gelişim düzeylerine uygun nitelikte eserlerle tanıştırmak gerekir. Bu noktada ise, çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler önem kazanmaktadır. Kitaplarda yer alan teorik bilgilerin gerçek yaşama uygulanmasına da özellikle dikkat edilmelidir (Gönen ve ark., 2013). Çocuğun günlük hayatta karşılaşılabileceği problem durumlarına uygun temalar seçilmeli, çocukların öğrendiklerini yaşamaya uygulayabilecekleri ve deneyimlerini arttırabilecek durumlar oluşturulmalıdır. Tüm bu sebeplerden dolayı çocukların öğrenmesi ve gelişmesinde, çocuk edebiyatı ürünlerinin önemli bir yeri vardır.

Kaynakça

ANDERSON, Ann, ANDERSON, Jim and SHAPIRO, Jon (2005), Supporting Multiple Literacies: Parents' and Children's Mathematical Talk within Storybook Reading, *Mathematics Education Research Journal*, 2005, Vol. 16, No. 3, 5–26.

BAKER, Linda, MACKLER, Kristen, SONNENSCHNEIN, Susan, & SERPELL, Robert (2001), Parents' interactions with their first-grade children during storybook

reading and relations with subsequent home reading activity and reading achievement. *Journal of School Psychology*, 39(5), 415–438. [https://doi.org/10.1016/S0022-4405\(01\)00082-6](https://doi.org/10.1016/S0022-4405(01)00082-6)

BAYRAKTAR, Vedat (2019), Annelerin Çocuk Kitaplarının İç ve Dış Yapı Özellikleri ile İlgili Görüşleri, *Kafkas Üniversitesi, e – Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 24-33.

BİLGİN, Handegül (2011), *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik 1990-2010 Yılları Arasında Basılan Resimli Kitapların Çocuğa Görelik Kavramına Göre İncelenmesi*, (Danışman: Yrd. Doç. Oya ABACI), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

BOEHM, Ann E. (2001). Boehm Test of Basic Concepts-3, Manuel, A *Harcourt Assessment Company*, USA. pp. 1-32,54-110.

ÇAKMAK GÜLEÇ, Havise ve GEÇGEL, Hulisi (2005), *Çocuk Edebiyatı*, Kök Yayıncılık, Ankara.

ÇAKMAK, Tolga ve YILMAZ, Bülent (2009), Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği, *Türk Kütüphaneciliği*, Cilt 23, Sayı 3, 489-509.

DEMİRCAN, Candemir(2006), TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, ss. 12-27.

ERDOĞAN, Fatih (1999), *Türkiye’de 1996-1998 Yıllarında Yayımlanmış Telif Çocuk Kitaplarının İçerik Analizi*, (Danışman: Prof. Dr. Aysel YONTAR), Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

GÖNEN, Mübeccel, AYDOS, Emine Hande, ŞENTÜRK, Çiğdem, KARACAN, Gülşen, KAHRAMAN, Cansu ve TUNA, Pelin (2013), Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Fiziki Özelliklerinin İncelenmesi, Bu çalışma 11-13 Temmuz 2013 tarihlerinde Shanghai, Çin’de düzenlenen ‘65th OMEP World Assembly and Congress’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GÖNEN, Mübeccel, KARAKUŞ, Hilal, UYSAL, Hatice, KEHCİ, Ayşe, Zeliha, ULUTAŞ, Öznur, KAHVE (2016), Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Hacettepe*

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education), 31(4): 724-735, doi: 10.16986/HUJE.2015014224

GÖNEN, Mübeccel, ULUDAĞ, Gonca ULUDAĞ, FINDIK TANRIBUYURDU, Ezgi ve TÜFEKÇİ, Erdem (2014), 0-3 Yaş Çocuklarına Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Özelliklerinin İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 29(1), 126-139.

KARATAY, Halit (2011), *Çocuk Edebiyatında Bulunması Gereken Özellikler*, (İçinde: Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı Edit: Tacettin ŞİMŞEK), Grafiker Yayıncılık, 1. Basım, Ankara, 77- 125.

KUTLU, Sema (2011), *Okulöncesi Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Eskişehir İli Örneği)*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Burçin Türkcan), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

LÜLE, Esra (2007), Yedi Farklı Çocuk Kitabının Çocuk Yazını İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Güz 2007, 8(14), 17-30.

OĞUZKAN, Ferhan (2013), *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, 10. Basım, Ankara, 367- 370.

PEKDOĞAN, Serpil (2017), 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Resimli Çocuk Kitabı Seçimi Ölçütlerinin İncelenmesi, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl: 21 Sayı: 71 (Yaz 2017), 315- 326.

PEKTAŞ, Damla (2015), *Okul Öncesi Dönem Resimli Çocuk Kitaplarındaki Dil Sanatlarının İncelenmesi*, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Saniye KANGAL), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

POWELL, Douglas R., DIAMOND, Karen E., BURCHİNAL, Margaret R., KOEHLER, Matthew J. (2010), Effects Of An Early Literacy Professional Development İntervention On Head Start Teachers And Children, *Journal of Educational Psychology*, Vol 102(2), May 2010, 299-312.

SEVER, Sedat (1995), Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler, *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, Cilt 107, 14-15.

SİM, Susan and BERTHELTSEN, Donna (2014), Shared Book Reading By Parents With Young Children: Evidence-Based Practice, *Australasian Journal of Early Childhood*, Volume 39 Number 1 March 2014, 50- 55.

TURGUT BAYRAM, Zeynep (2009), *Resimli Çocuk Kitaplarının Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Etkisi*, (Danışman: Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

TURLA, Ayşe (2015), *Okul Öncesi Dönemde Çocuk Edebiyatı*, (2. bs), Hedef CS Basın Yayın, Ankara.

UZUNER YURT, Serap (2011), *Çocuk Yayınları*, (İçinde: Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı, Edit: Tacettin ŞİMŞEK), Grafiker Yayınları, Ankara, 67-76.

VEZİROĞLU, Mefharet ve GÖNEN, Mübeccel (2012), *Resimli Çocuk Kitaplarının M. E. B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi*, *Eğitim ve Bilim*, Cilt 37, Sayı 163, 226- 238.

YALÇIN, Alemdar ve AYTAŞ, Gıyasettin (2003), *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.

YILMAZ, Oğuzhan (2016), *Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler*, (İçinde: Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya, Edit: Tacettin ŞİMŞEK), Grafiker Yayınları, Ankara, 61- 108.